

Олена Донець,

м. н. с. сектору естампів та репродукцій НБУВ

КОЛЕКЦІЯ ЛУБКІВ 20-Х РОКІВ (з фондів НБУВ)

Мистецтво завжди гнучко реагує на численні потреби суспільства. Насичуючи художніми витворами щоденний побут, свята, розваги, воно, таким чином, задовольняє всі смаки.

Саме із задоволенням зазначених потреб і пов'язана історія розвитку та побутування одного з найцікавіших видів масового мистецтва - лубка, або масової настінної друкованої картинки.

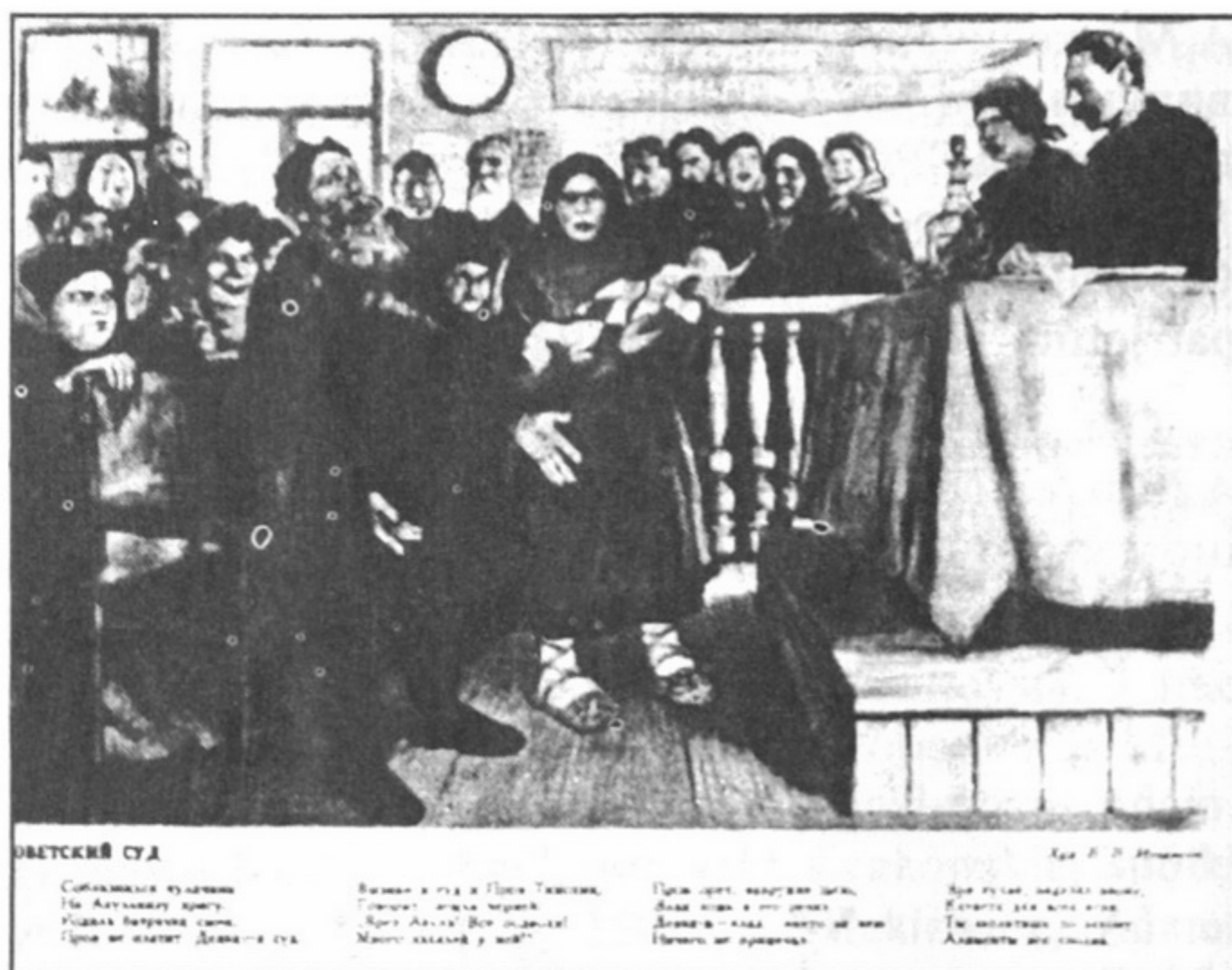
На різних етапах свого розвитку лубок змінювався за формою та технікою виконання, пройшовши довгий шлях від деревориту (в XVII ст.) до офсетного друку (XX ст.).

Загалом лубок тривалий час сприймався як явище, що виникло у XVII ст., досягло апогею в XVIII і занепало наприкінці XIX - початку

феномен соціальної психології свого часу, він не здаватиметься чимось випадковим і незначним в історії мистецького процесу.

Про це свідчила виставка «Народження радянського міфу» (Філія №1 НБУВ), де експонувалися лубки 20-х років з колекції сектору естампів та репродукцій.

Зараз, коли радянська культурно-ідеологічна система втратила свою життєздатність, настав час переглянути та по-новому оцінити її мистецькі здобутки. Особливу увагу істориків, культурологів, мистецтвознавців привертають твори агітаційно-масового мистецтва 20-х років - періоду, коли починалося формування нової культури в контексті тоталітарної ідеологічної системи.

XX ст. Такий погляд цілком природно передбачав найменшу увагу до «епохи занепаду» та її зневажливу оцінку. Можливо, подібне ставлення прийнятне з естетичної точки зору, але зовсім не виправдане в історико-культурологічному аспекті. Адже якщо оцінювати лубок цього періоду не тільки за суто естетичними критеріями, а спробувати побачити в ньому

Лубок у ті роки відігравав чи не найважливішу роль серед інших видів масового офіційного мистецтва. Навіть плакати та листівки не випускалися тоді такими великими тиражами. Приміром, лубок з портретом В.І.Леніна вийшов накладом 1 млн. прим.! І це тоді, коли країна тільки-но почала підніматися з воєнної розрухи.

Така увага державних органів саме до лубка

зумовлена насамперед тим, що за допомогою цього мобільного виду мистецтва легко було пропагувати офіційні погляди на різні життєві й соціальні явища. Текст лубка в поєднанні з яскравою декоративністю художнього зображення привертав увагу людей, а дешевизна (від 5-ти до 10-ти копійок за лист) давала змогу активно використовувати ці картини для формування світогляду людини.

Саме тоді розпочався пошук нової форми цього виду мистецтва: так виникли лубки-картинки, або лубки-репродукції, які, зберігаючи основні функції традиційного лубка, суттєво відрізнялися від нього.

Для їх створення використовувалися репродукції живописних станкових творів з ювілейних виставок, присвячених радянській владі. Вони супроводжувалися текстом, що подавав художнє зображення в певному, іноді у невластивому йому тлумаченні. Яскравим прикладом такого зухвалого ставлення до оригіналів є лубок «Молодайка», в якому використано загальновідомий твір А.Архипова «Дівчина з глечиком».

На виставці було представлено лубки, в основу яких взято твори митців - членів Асоціації ху-

ЛУБКИ ОБУЧАЮТЬСЯ

1. Як правильно читати лубки.

2. Як правильно читати лубки.

3. Як правильно читати лубки.

4. Як правильно читати лубки.

дожників революційної Росії - Б.Кустодієва, Б.Йогансона, Є.Кацмана, Н.Терпсихорова, В.Костяніцина, М.Михайлова. Звичайно, ні про які художні особливості лубків-репродукцій не йдеться, бо вони належать до «сурогатної» форми масового мистецтва - кітчю. Але це дуже цікаве й своєрідне явище масової культури радянської доби, в якому нові можливості поліграфії використовувалися для офіційного тлумачення

творів станкового живопису. В традиційній для цього виду мистецтва манері виконано лубок «Митько Голопупкін» В.Хвостенка, брата відомого українського художника-сценографа О.Хвостенка-Хвостова. Художник добре відчув стилістику й художні особливості графічного лубка - поєднання реальності й вигадки, підсвідоме несприйняття натуралістичної правдоподібності.

Виставка дала змогу переглянути усталені уявлення про масове радянське мистецтво і, зокрема, про лубок того періоду. Нині, коли радянська міфологія розвінчана, лубки сприймаються як пародійна, гротескна інтерпретація тогочасної дійсності.

«Дніпру» - 80

Це - найстаріше видавництво України. В історію вітчизняної видавничої справи воно увійшло під назвами: ДВУ, ЛіМ («Література і мистецтво»), «Художня література», Держлітвидав України. З 1964 р. - «Дніпро». До 90-х років було випущено 18 бібліотек і серій, щороку випускалося 255 назв, але в 1998 р. побачило світ 12 книжок накладом 21,8 тис. прим. На жаль, через сумнозвісну матеріальну скруту далеко не кожна бібліотека України, не кажучи вже про окремих читачів, може придбати цікаву літературу.

У 1989 р. творча праця колективу «Дніпро» ознаменована випуском «Літопису Руського» (у перекладі Л.Махновця), 1991 - виходом двотомника «Літопису Самійла Величка» (переклад здійснив В.Шевчук). Етапною була і книга про Т.Шевченка «Доля» (автор-упорядник В.Шевчук).

Після одержання Україною незалежності у видавництві було засновано нові серії: «Бібліотека історичної прози», «Майстри поетичного перекладу», «Українська літературна

думка» та ін. Вийшли твори М.Костомарова, П.Куліша, М.Хвильового, Б.Лепкого, В.Винниченка, М.Вороного, Л.Курбаса, Ю.Клена, «Тисячоліття» (упорядник М.Москаленко), твори Б.-І.Антонича, «Книга спостережень» Є.Маланюка, п'ятитомник Є.Гуцала, «Дон Кіхот» Сервантеса (переклад Миколи Лукаша), «Кобзар» Т.Шевченка, поезії Шарля Бодлера (переклад Д.Павличка і М.Москаленка) та ін.

У планах видавництва - двотомник Олександра Кошиця, твори Адама Міцкевича і, звичайно, подія - у перекладі Володимира Кречотня «Густинський літопис». Отже, підтримується започаткована у видавництві школа українського перекладу.

На жаль, брак реклами, проблеми в книготоргівлі не дають можливості інформувати бібліотечну мережу країни про цінний і цікавий доробок видавництва «Дніпро». Втім, сподіватимемося на кращу ситуацію.